

## МИСТЕЦТВО ВЕДЕННЯ СУПЕРЕЧКИ: ЗАСТОСУВАННЯ ВИВЕРТІВ ШОПЕНГАУЕРА НА ПРИКЛАДІ ПРОГРАМИ «СВОБОДА СЛОВА САВІКА ШУСТЕРА»

Вінницький національний технічний університет

### *Анотація*

*В доповіді розглянуто певні хитрощі сформульовані Артуром Шопенгауером, а також проаналізовано як ці хитрощі використовуються нині в медіа при розгортанні певної інформаційно-психологічної спеціальної операції. Обґрунтовано висновок, що в реальній комунікації прагнення до перемоги часто переважає над пошуком істини.*

**Ключові слова:** інформаційно-психологічна спеціальна операція, медіа, маніпуляція, інформаційна безпека.

### *Abstract*

*The report examines certain tricks formulated by Arthur Schopenhauer, and also analyzes how these tricks are currently used in the media when deploying a certain informational and psychological special operation. The conclusion is substantiated that in real communication the desire for victory often prevails over the search for truth.*

**Keywords:** information-psychological special operation, media, manipulation, information security.

### Вступ

У сучасному світі важливо вміти розпізнавати маніпулятивний вплив та протидіяти йому, а саме бути здатним обґрунтувати свою точку зору, захистити свою позицію і, зрештою, навчитися перемагати у суперечках. Такий підхід вимагає ґрунтовного розуміння механізмів недобросовісної аргументації. Саме тому праця німецького філософа Артура Шопенгауера «The Art of Controversy», яка систематизує 38 вивертів, є корисним посібником.

### Результати дослідження

Термін «еристика» має давню історію. Він походить з грецької та означає «мистецтво суперечки» [1, с. 9]. Це поняття виникло у Давній Греції як набір прийомів і методів, спрямованих на те, щоб здобути перемогу у дебатах, незалежно від істинності чи хибності тези, яку відстоює опонент. Таким чином, еристика є одним із видів суперечки – особливої форми комунікації, яка виникає в умовах розбіжності поглядів, коли сторони мають протилежні переконання щодо певного предмета і прагнуть довести власну правоту.

Головний тип комунікації, який розглядає Шопенгауер, – це суперечка, метою якої завжди є не просто відстоювання своєї думки, переконання співрозмовника в її слушності, а саме перемога [1, с. 27]. Результатом цього підходу стала його праця «The Art of Controversy», де він детально описав та класифікував 38 хитрих прийомів – виверти, які є зброєю для досягнення перемоги у будь-якій дискусії.

Ці хитрощі охоплюють широкий діапазон методів – від логічних спотворень (наприклад, розширення тези опонента до нісенітничі чи підміна понять) до психологічного тиску. Вони дозволяють успішно переходити на особистість (ad hominem), апелювати до необізнаної аудиторії (ad auditores), заплутувати хід думки опонента навмисним відведенням теми або ж просто маніпулювати емоціями та почуттям сорому. Виверти Шопенгауера є універсальними інструментами, що використовують всі можливі важелі впливу для досягнення єдиної мети: забезпечення видимості власної правоти в очах аудиторії чи співрозмовника.

Сьогодні хитрощі німецького філософа широко використовуються у всіх сферах. За приклад сфери застосування цих прийомів візьмемо програму «Свобода слова Савіка Шустера» випуску 01.07.2016 року [2].

Прикладом одного із таких вивертів є початок програми (03:03 – 06:16), коли ведучий Савік Шустер детально розповідає про фінансові труднощі каналу, про те, що вони «були змушені створити канал», незалежний від «влади та олігархів», і що без 4 млн членів клубу програма може закритися до Нового року. Такий прийом можна віднести до виверту 28, який використовує

аргументи ad auditores, тобто звернення до необізнаної аудиторії [3, с. 26]. Замість обговорення політичної чи економічної теми, Шустер виносить на обговорення власні фінансові проблеми, змушуючи недосвідчену аудиторію «судити» про його правоту.

Також яскравим прикладом хитрощів цієї програми є кінець (03:52:09 – 03:53:33), коли один із політиків починає обговорення проблеми «гречки» (хабарів на виборах), але швидко переходить до необхідності системної реформи – зміни виборчої системи та заборони реклами. Цей прийом можна віднести до виверту 19, у якому говориться про те, що якщо супротивник прагне довести того, щоб ми прямо заперечили певну позицію, а в цей момент ми не в змозі відповісти, то ми повинні абсолютно узагальнити предмет і потім розпочинати «трошити» його [3, с. 23]. Політик, замість того, щоб запропонувати конкретне рішення, як боротися з «гречкою» (хабарями) – тобто, з вузькою проблемою – узагальнює предмет і перемикається на глобальні проблеми: зміну виборчої системи та заборону політичної реклами.

### Висновок

Отже, праця німецького філософа Артура Шопенгауера «The Art of Controversy» є потужним інструментом у веденні суперечок, незалежно від того чи правий ти, чи ні. Ця систематизація 38 вивертів доводить, що в реальній комунікації прагнення до перемоги часто переважає над пошуком істини. Знання цих психологічних прийомів є ключем до захисту від маніпуляцій у сучасному публічному просторі. Трактат Шопенгауера залишається незамінним посібником для кожного, хто прагне не лише відстояти власну позицію, але й ефективно перемагати у будь-якій дискусії.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хоменко І.В. Еристика: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 280 с. URL: [https://shron1.chtyvo.org.ua/Khomenko\\_Iryna/Erystyka.pdf](https://shron1.chtyvo.org.ua/Khomenko_Iryna/Erystyka.pdf) (дата звернення: 13.12.2025)
2. Шустер Савік. Шустер LIVE 01.07.2016. *Свобода слова*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iLHREqog3Bw> (дата звернення: 13.12.2025)
3. Schopenhauer Arthur. The Art of Controversy / Translated by Thomas Bailey Saunders Edited by Axel Wendelberger. Megaphone eBooks, 2008. P. 47. URL: [https://www.wendelberger.com/downloads/Schopenhauer\\_EN.pdf](https://www.wendelberger.com/downloads/Schopenhauer_EN.pdf) (дата звернення: 13.12.2025)

**Маркевич Мар'яна Михайлівна** – студентка групи ІБКС-23б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: 7mariaanaa@gmail.com

Науковий керівник: **Майданевич Леонід Олександрович** – канд. філос. наук, доцент кафедри захисту інформації факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, email: lmaidanevych@gmail.com

**Markevych Mariana Mykhailivna** – student of group 1BKS-23b, faculty of information technologies and computer engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 7mariaanaa@gmail.com

Supervisor: **Maidanevych Leonid** – Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor, Department of Information Security, Faculty of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: lmaidanevych@gmail.com